

МОНОГРАФИЯ С НАУЧНА И ПРИЛОЖНА СТОЙНОСТ

Проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева

Излязлата от печат наскоро монография на Веселина Вълканова¹ е посветена на актуални и значими проблеми на графичното оформление на книгата в контекста на съвременната информационна среда. Както е уточнено в подзаглавието, в монографията се представят комуникационни и композиционни парадигми на традиционните и модерните стилове.

В краткия предговор авторката представя концепцията си за съвременното материално тяло на книгата, съчетаващо визуалните и тактилни ефекти, чрез които фокусирано се отправя посланието на съдържанието. Ключът към четивността на книгата е нейният графичен проект, в който всеки елемент, принципите на оформянето, наложилите се съвременни практики, имат определящо значение за при-

даване на уникалност на книгата като печатна медия в дигиталната среда.

Актуалността и значимостта на монографията за теорията и практиката на дизайна на книгата е безспорна, предвид непрекъснато растящия интерес към темата и сравнително малкото авторитетни публикации по този въпрос в българския печат. Структурираното в три части съдържание последователно разкрива целия спектър на темата – елементите, пространствата, принципите на визуалния проект, макро- и микротипологията и модерните оформителски стилове и дизайн.

В Първата част последователно са представени организацията и принципите за създаване на визуалния проект, като се диференцират отговорностите и компетенциите на всеки член от екипа, подчинени на крайната цел – „внасяне на допълващото послание на дизайна като пълноправен участник в комуникацията”.

Елементите на оформянето и принципите на композиция на книгата са очертани в съответствие с главната цел – постигане на единство в комуникационен и в естетически план за възприемането на съдържанието, като се дадени различните подходи за тяхното постигане.

Авторката накратко представя стандартизацията и експеримента в дизайна на книгата, които са илюстрирани с някои авангардни творчески идеи и реализации – експерименти с формата, материалите, цветови решения, книговезко изпълнение, които в известен смисъл са и носталгичен отклик за изчезващите професии, свързани с книгата, и същевременно символ на оцеляване на някои от тях в съвършено новите условия за тяхното реализиране.

Направеният съпоставителен анализ на форматите и наборните страници е илюстриран с най-актуалните дизайнерски решения (Л. Фили, С. Хелър и др.) и съответните ергономични ефекти, включително и за различните характеристики на хартията, цветове, непрозрачност, мрежа, пагинация и др., са

¹ Вълканова, Веселина. Дизайн на книгата : Комуникационни и композиционни парадигми на традиционните и модерните типографски стилове. София : Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 2014. 383 с. ISBN 978-954-07-3804-8.

представени и в ретроспективен план, с посочване на класическите принципи на проектиране.

Мястото на дизайна на корицата за различните видове издания е конкретизирано за всички елементи на корицата. Обложката като устойчиво присъстващ елемент от дизайнерските решения е показана също като формираща цялостното впечатление от дизайна на книгата.

Типовете страници и типовете текстове в книгата са описани подробно със заглавните елементи, (авантитул, контратитул, фронтиспис, титул), както и въвеждащите елементи, справочно-спомогателните елементи, допълващите основния текст елементи и др. Специфичният дизайн на различните видове издания според техния жанр – поезия, драма, е представен с характерните за съответния жанр илюстрации от водещи световни дизайнери.

Посветената на микро- и макротипографията Втора част на монографията има за цел да покаже тяхното значение за четенето и комуникационните качества на книгата.

Микротипографията на книгата е представена с хоризонталните и вертикални елементи на текстовия дизайн, които са конкретизирани за различни типове и жанрове издания.

Ролята на макрографията на книгата като предпоставка за възприемане на текста и определяща различните видове четене, е доразвита към нови функции – като изпълняваща различни послания – към аудиторията, в ролята на активираща, експериментална, типография.

Акцентира се върху значението на дизайна на основния текст и на вътрешнотекстовите изтъквания за възприемането на текста, неговата четивност и запомняне.

Заглавната типография на книгата, чието предназначение е да осигури континуитета на текста, да структурира и организира съдържанието и навигацията в него, е представена в детайли по отношение видовете организиране на отделните структурни елементи и шрифтове.

Пропорциите, структурирането, различните видове композиции и вписването на изображенията в тях са илюстрирани подробно с водещи световни практики в дизайна, като са експлицирани тенденции за постигане на динамика и функционалност на възприятието, включително и с подходящо изпълнени цветове, текстури и линии в дизайна на книгата.

В последната Трета част авторката представя традиционните и модерни стилове в дизайна на книгата. Проследявайки налагането на определени шрифтове през вековете, авторката прави съпоставителен анализ по отношение на основните им характеристики и тяхното отражение върху четивността. Въздействията на модерните стилове върху

интерпретацията на съдържанието са илюстрирани с противопоставяне на устойчиво присъстващите в традиционната книга симетрия, хармония, простота, линеен строеж, изградени като парадигма в продължение на столетия. Авторката синтезирано представя издателските практики, наложили определени шрифтове, като аргументира нововъведенията с протичащите обществени процеси и възникване на нови обществени потребности, не на последно място и усъвършенстване на печатните технологии с развитието на науката и възникването на нови производства. Отпечатъкът на масовизацията на производствата на индустриалната епоха и новите течения в изкуството – Модернизъм, Сецесион, Ар деко, логично водещи до излизането на шрифта „извън традиционните исторически форми”, които създават предимството към модерните оформителски стилове от началото на XX век, и същевременно носят отпечатък на драматичната обществено-политическа обстановка в Европа и в света след войните и авангардните течения в изкуството – футуризм, дадаизъм, конструктивизъм. Новата типография, опираща се на новата естетическа концепция, „формата следва функцията”, извежда на преден план лаконичността на стила, балансът на единството и разнообразието, динамиката на раздвижените страници, ярките контрасти, новите медии (фотографията), несерифните шрифтове (постулатите на Баухаус – Ласло – Махоли – Наги), нарушава линейните структури, налага използването на мрежи за структуриране и организиране на пространствата на книги и периодични издания, също и асиметричните композиции, геометричните фигури, внасянето на цветен код за „унифицирани типографски корици, които достигат своето съвършенство в минималистичният консистентен типографски стил” през 60-те години на миналия век, съществуващ чрез редизайн и до наши дни.

Авторката представя доминиращия дизайн на книгата след 60-те години – т.нар. постмодерен дизайн, който е борба между двете противоположности – „разширения функционализъм и антифункционалистките тези и практики”. Родените под въздействието на радиото, телевизията, киното, нови течения в изкуството – Попарт, Пънк дизайн, наложили се като младежки движения, дават своето отражение върху дизайна на книгата, най-вече на кориците с присъствието на нови форми, предизвикателни визуални ефекти, целящи моментално привличане на вниманието, изненада внушение. Противоречивите творчески търсения в полето на ретровълната от 80-те години на миналия век, дистанцирането от модернизма и налагането на „новата вълна” в графичния дизайн, характеризираща се с

доминиране на визиулната манипулация, неограничената свобода на личната интерпретация, създават новата графична среда в края на ХХ век. Дигитализацията настъпва и внася революционни промени в отношенията между шрифтов носител и текст. Провокираните от компютърните технологии глобални промени в традиционната типография, обхващат всеки елемент от оформителските процеси, нови творчески подходи, които катализират мощта на интернет, създават нов подход за комбиниране на неизчерпаемите ресурси на визуалното минало, комбинирайки го с новите форми, предоставени от неограничените възможности на специализирания софтуер за дигитален печат, създавайки по този начин нова естетическа концепция на дизайна на книгата.

Авторката описва авангардни проекти с изненадващи оформителски решения по отношение композицията на книгата и нейният цялостен дизайн – от книга без корици, книга с кръгла форма, iPad книга с анимация, включително 3D анимация, които илюстрират заличаващите се граници между традиционната и новата книга медия и налагането на многофункционалността като водещо начало за дизайн на книгата в началото на ХХI век.

Книгата на Веселина Вълканова е написана на четивен език, разкрива изключителната ерудираност и опит в провеждане на научни изследвания в една толкова интегративна научна област, където се срещат книгознанието, изкуствознанието, социологията, новите технологии. В монографията е отразено научно изследване, плод на научна подготовка и професионален опит, свидетелство за което са направените изводи за тенденциите в развитието на дизайна на книгата, факторите и условията, които са повлияли

в най-голяма степен за създаването и утвърждаването на процеси и явления, взаимната връзка и обусловеност с обществените и политически процеси, противоречивите творчески идеи и реализации, техният принос в създаване на ново знание и неговото интегриране в съвременното кодифицирано знание.

Графичният дизайн на книгата е атестация за професионализма на авторката – той илюстрира очертаните основни тенденции в дизайна на книгата на ХХI век. Приложеният речник на използваните термини обогатява и разширява съдържанието и е пример за постигане на четивност и бързо възприемане на смисъла. Библиографията е структурирана и оформена по всички правила за библиографско описание на разнообразните видове издания, използвани като позовавания и цитирани от авторката. Доминиращата част от тях са издадени след 2007 година, което свидетелства за поддържано високо равнище на осведоменост за най-новите тенденции и научни публикации, свързани с темата на отразеното в монографията изследване. Издателското каре също говори за професионализъм и прецизност до най-малки подробности на оформяне на изданието. Визуализирането на идеите за модерния дизайн на книгата с дизайна на корицата също е принос към разработената проблематика в монографията.

Това издание би било гордост за всяко издателство и реклама за Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. Монографията има приносно значение в научно-приложно отношение и тя би била придобивка за всяка библиотека, учен и професионалист в сферата на дизайна на книгата.

MONOGRAPHY WITH SCIENTIFIC AND APPLIED VALUE

Prof. Kristina Varbanova-Dencheva, PhD

Abstract

The main theme of the monography of Veselina Valkanova is design of the Book: the elements, the spaces, and principles of composition of the oldest media.

The accent is over typography by complex analysis of the micro- and macro-typography and applied method over cover of the book, the solution of the text, titles pages, different types of the texts and products.

The styles, methods, which outline directions, trends, and the perspectives of the development of the graphic image of the book are given by the symmetric, harmonic, balanced classical compositions and the convention of the typography of the book by the beginning of typography to our days, by one hand, and the other – the visual experiments of the modernism and the vanguard design styles since beginning of XX-st century, and as well as the creative searches of the post-modern designers, deconstruction, demonstrations of the power of the visual manipulation and unlimited freedom, the personal interpretation.

The monography is very useful for researchers, students, postgraduates and professionals of the area of the print communications, book publishing and media.

Key words: book design, micro-, macro-typography, the trends of book design styles of the XX-st century